

Týždenná časť Tóry Vaješev

Zapaľovanie
sviečok

	Bratislava	Galanta	Košice	Praha
Zapaľovanie	15:41	15:39	15:22	15:43
Sábies končí	16:54	16:51	16:36	16:59

NÁŠ TÝŽDEŇ

Ako zmeniť svet

V svojej knihe Hilchot Tešuva (Zákony pokánia) Moses Maimonides formuluje jeden z najmocnejších výrokov v náboženskej literatúre o vlastnej zodpovednosti vysvetlením, že nás a svet súdila podľa väčšiny našich skutkov, a pokračuje:

Preto by sme mali počas celého roka hľadiť na seba tak, akoby naše skutky a skutky sveta boli rovnomerne rozložené medzi dobrom a zlom a náš ďalší čin by mohol zmeniť rovnováhu našich životov aj sveta.

My dokážeme priniesť zmenu a jej potenciál je obrovský. Takto by sme mali vždy rozmýšľať.

Len málo tvrdení je vo väčšom rozpore s tým, ako sa nám svet väčšinou javí. Každý z nás vie, že je len jedným spomedzi nás a že na svete je dnes sedem miliárd ďalších. Akú prípadnú zmenu môžeme dosiahnuť? Nie sme viac ako vlna v oceáne, zrnko piesku na brehu mora, prach na povrchu nekonečna. Je možné, že by sme jedným činom mohli zmeniť trajektóriu nášho života nehovoriac o živote ľudstva ako celku? Naša parša nám hovorí, že áno, je to možné.

Priebeh príbehu Jakobových detí ukazuje rýchly nárast napätia medzi nimi a hrozí, že prerastie do násilia. Jozef, jedenásty z dvanástich synov, je Jakobov obľúbenec. Bol, hovorí Tóra, dieťaťom Jakobovej staroby. Ešte dôležitejšie je, že bol prvým dieťaťom Jakobovej milovanej manželky Ráchel. Jakob „miloval Jozefa viac ako všetkých svojich ostatných synov“ (Gen. 37:3) a oni to vedeli a zazlievali mu to. Žiarlili na otcovu lásku. Provokovali ich Jozefove sny o jeho dôležitosti. Pohľad na pestrofarebné rúcho, ktoré mu dal Jakob na znak svojej lásky, ich vyprovokoval k hnevu.

Potom sa objavila príležitosť. Bratia boli ďaleko od domova a pásli stáda, keď sa v diaľke objavil Jozef, ktorého poslal Jakob, nech sa pozrie, ako sa im darí. Ich závisť a hnev dosiahli bod varu a rozhodli sa násilne pomstiť.

Hovorili si medzi sebou: „Pozrite, prichádza majster snov! Podťe, zabime ho a potom ho hodíme do niekto-rej z jám a povieme, že ho zožrala divá zver. A potom uvidíme, čo bude s jeho snami.“ (Gen. 37:19–20)

Len jeden z bratov nesúhlasil: Ruben. Vedel, že ich návrh je veľmi zlý a

protestoval. V tomto bode spraví Tóra niečo výnimočné. Uvádza tvrdenie, ktoré nemôže byť skutočne pravdivé, a my to pri čítaní príbehu vieme. Text hovorí: „Keď to počul Ruben, zachránil ho z ich rúk...“ (Gen. 37:21)

Vzhľadom na to, čo sa stane potom, vieme, že to nemôže byť pravda. Ruben, ktorý si uvedomil, že je len jeden proti mnohým, vymyslí lešť. Vraví, aby neprelievali jeho krv. Nech ho hodia živého do jamy na púšti, a nechajú ho zomrieť. Takto nebudú priamo vinní z vraždy. Jeho zámerom bolo vrátiť sa k jame neskôr, keď tam ostatní nebudú, a zachrániť Jozefa. Keď Tóra hovorí, že Ruben to počul a zachránil ho pred nimi, používa zásadu, že „B-h považuje dobrý úmysel za skutok.“ Ruben chcel zachrániť Jozefa a zamýšľal to urobiť, no v skutočnosti sa mu to nepodarilo. Vhodný okamžik uplynul, a keď konal, bolo už neskoro. Keď sa vrátil k jame, zistil, že Jozef bol predaný za otroka a je už preč.

Midraš o tom hovorí: Keby Ruben vedel, že Svätý, nech je požehnaný, bude o ňom písať: „Keď to Ruben počul, zachránil ho,“ fyzicky by vzal Jozefa na svoje plecia a odniesol by ho späť k otcovi. Čo to znamená?

Predstavte si, čo by sa stalo, keby Ruben v tej chvíli skutočne konal. Jozefa by nepredali ako otroka. Nevzali by ho do Egypta. Nepracoval by v Putifarovom dome. Nepriťahoval by Putifarovu manželku. Neuvrhli by ho do väzenia na základe falošného obvinenia. Nevykladal by sny komorníka a pekára, ani by neurobil to isté o dva roky neskôr pre faraóna. Nebol by sa stal miesto-kráľom Egypta. Nepriviedol by tam žiť

svoju rodinu.

Pre istotu B-h už pred mnohými rokmi povedal Abrahámovi: „Dobre si uvedom, že tvoji potomkovia budú priselcami v cudzej krajine, zotročia ich a štyristo rokov ich budú utláčať.“ (Gen. 15:13)

Izraeliti by sa bez ohľadu na to, čo by sa udialo, stali otrokmi. Ale aspoň by sa tak nestalo v dôsledku zlých vzťahov vo vlastných rodinách.

Keby len Ruben vedel to, čo vieme my. Keby len bol schopný si prečítať knihu. Ale nikdy si nemôžeme prečítať knihu, ktorá hovorí o dlhodobých dôsledkoch našich činov. Nikdy nevieme, ako veľmi ovplyvňujeme životy druhých.

Poznám príbeh, ktorý považujem za veľmi dojemný, o jedenástročnom afroamerickom chlapcovi, ktorý sa v roku 1966 presťahoval so svojou rodinou do dovtedy bielej štvrte vo Washingtone. Sedel so svojimi bratmi a sestrami na schodoch pred vchodom do domu a čakal, ako ich privítajú. Neprivítali ich. Okoloidúci sa otočili, aby sa na nich pozreli, ale nikto sa na nich neusmial, ba ani pohľadom nenaznačil, že ich berie na vedomie. Zdalo sa, že všetky tie hrôzostrašné príbehy, ktoré počul o tom, ako belosi zabíjajú s černochochmi, sa naplňujú. Po rokoch, keď písal o prvých dňoch v ich novom domove, hovorí: „Vedel som, že tu nie sme vítaní. Vedel som, že sa nám tu nebude páčiť. Vedel som, že tu nebudeme mať priateľov. Vedel som, že sme sa sem nemali sťahovať.“

Keď sa mu myslou prehánali tieto myšlienky, na druhej strane cesty prešla okolo žena.

text pokračuje na druhej strane...

Týždenná parša

Nazov parše, „Vaješev“, znamená „A on prebýval“ a nachádza sa v Genezis 37:1.

Jakob sa so svojimi dvanástimi synmi usadil v Hebrone. Jeho obľúbencom je sedemnásťročný Jozef, na ktorého bratia žiarlia pre uprednostňovanie otcom, napríklad pre vzácny pestrofarebný kabát, ktorý Jakob vyrobil pre Jozefa. Jozef rozpráva bratom dva zo svojich snov, ktoré predpovedajú, že je predurčený vládnuť nad nimi.

Šimon a Levi plánujú, že ho zabijú, ale Ruben navrhne, aby ho radšej hodili do jamy, pretože má úmysel neskôr sa vrátiť a zachrániť ho. Kým je Jozef v jame, Juda ho predá skupine okoloidúcich Izmaelitov. Bratia namočia Jozefov výnimočný kabát do kozej krvi a ukážu ho otcovi, na základe čoho ten uverí, že jeho najmilšieho syna zožrala divá zver.

VAJEŠEV

Júda sa ožení a má tri deti. Najstarší Er zomiera mladý a bezdetný a jeho manželka Tamar sa levirátom vydá za druhého syna Onana. Onan zhrší tým, že rozleje svoje semeno a aj jeho čaká skorá smrť. Juda sa zdráha nechať svojho tretieho syna oženiť sa s ňou. Tamar, odhodlaná mať dieťa z Judovej rodiny, sa prezlečie za prostitútku a zvedie sa-

motného Judu. Juda sa dopočuje, že jeho nevesta otehotnela a nariadi jej popravu za smilstvo, ale keď Tamar ukáže nejaké osobné veci, ktoré jej nechal ako zálohu platby, verejne prizná, že on je otcom. Tamar porodí synov – dvojčičky, Pereca (predok kráľa Dávida) a Zeracha.

Jozefa odvieďli do Egypta a predali Putifarovi, dvoranovi, ktorý mal na starosti faraónove bitúnky. B-h žehná všetko, čo robí, a čoskoro sa stane dozorcom nad celým majetkom svojho pána. Putifarova žena túži po peknom a charizmatickom chlapcovi; keď Jozef odmietne jej návrhy, povie svojmu manželovi, že hebrejský otrok sa pokúšal k nej si ľahnúť a ten ho dal uvrhnúť do väzenia.

Vo väzení sa Jozef stretáva s faraónovým hlavným komorníkom a hlavným pekárom uväznených za urážku svojho kráľovského pána. Obaja majú znepokojujúce sny, ktoré im Jozef vyloží; o tri dni, povie im, komorníka prepustia a pekára obesia.

chabad.org

Kútik pre filozofa

Rabín Šimon povedal: Buďte opatrní pri čítaní Šema a modlitby. A keď sa modlíte, nerobte to automaticky, ale proste o súcit pred B-hom, pretože sa hovorí: „lebo je dobrotivý a milosrdný, pomalý v rozhnevaní sa, oplývajúci láskavosťou a zriekajúci sa trestu“ (Joel 2:13) A nebud'te podlí vo svojej úcte.

Buďte opatrní pri čítaní Šema a modlitby: „Šema“; a „modlitba“, ktorá je dnes známa ako „amida“ alebo „šmone esre“, sú dva ústredné prvky židovskej modlitby. „Šema“ tvorí Deuteronomium 6:4-9, 11:13-21 a Numeri 15:37-41. Odrieka sa ráno a večer. V bežný deň sa odrieka tri razy, na Šabat a sviatky uvedené v Tóre štyrikrát a päťkrát na Jom Kippur. Obsahuje chválu B-ha a prosby.

Rabín Šimon učí, že človek si musí dávať pozor na správny počet odriekania modlitieb a ich správny čas. A keď

Pirkej Avot 2:13

sa modlíte, modlitba sa nemá odriekať automaticky, ale má byť skutočnou prosbou o súcit pred B-hom: týmto sa vyvažuje predošlé tvrdenie. Modlitba sa musí dôkladne odriekať v určený čas a napriek tomu nie bezmyšlienkovite. Musí to byť skutočná prosba o súcit pred B-hom a nie iba odriekanie slov, ktoré zostavil niekto iný. Toto je veľká výzva židovskej modlitby: má prísne zákony upravujúce, čo a kedy sa má povedať, a predsa má ísť o spontánny výlev zo srdca človeka. Myšlienka spontánnej/pevnej modlitby a napätie medzi nimi je jedným z najosobitejších aspektov židovskej modlitby.

Sefaria.org

Ako zmeniť svet

Otočila sa k deťom a so širokým úsmevom povedala: „Vitajte!“ Zmizla v dome a o pár minút sa objavila s podnosom plným nápojov, sendvičov s nátierkovým syrom a džemom, vďaka čomu sa cítili ako doma. Tento okamih – napísal neskôr mladý muž – mu zmenil život.

Dal mu pociť spolupatričnosti tam, kde predtým žiadna nebola. V časoch pretrvávajúceho napätia v rasových vzťahoch v Spojených štátoch si uvedomil, že černošská rodina sa môže cítiť ako doma v bielej štvrti a že môžu existovať vzťahy, ktoré sú farboslépé. V priebehu rokov sa naučil obdivovať toho veľa na žene od naproti, avšak bol to tento prvý spontánny akt privítania, ktorý sa stal preňho rozhodujúcou spomienkou.

Tento mladý muž, Stephen Carter, sa nakoniec stal profesorom práva na Yale a napísal knihu o tom, čo sa v ten deň naučil. Nazval to Zdvorilosť (Civility). Uvádza, že táto žena sa volala Sara Kestenbaumová a že zomrela primladá. Dodáva, že to nebola náhoda, že išlo o nábožensky založenú Židovku. „V židovskej tradícii,“ poznamenáva, „sa takáto zdvorilosť nazýva chessed – skutky láskavosti – čo je zase odvodené od pocho- penia, že ľudské bytosti sú stvorené na B-ží obraz“.

„Zdvorilosť,“ pokračuje, „ako takú možno vnímať ako súčasť chessedu: skutočne si vyžaduje láskavosť voči našim spoluobčanom vrátane tých, ktorí sú cudzinci, a to aj vtedy, keď je to ťažké.“

Dodáva: Dodnes môžem zavrieť oči a na jazyku cítim hladkú, smotanovú sladkosť syra a džemu na sendvičoch, ktoré som hltavo jedol v to letné popoludnie, keď som zistil, ako jediný skutok skutočnej a nenáročnej zdvorilosti môže navždy zmeniť život.

Jediný život, hovorí Mišna, je ako vesmír. Zmeňte život a začnete meniť vesmír. To je spôsob, akým spôsobíme zmenu: život po živote, deň po dni, čin po čine. Nikdy vopred nevieme, aký účinok môže mať jeden čin. Niekedy to vôbec nevieme. Sara Kestenbaumová, podobne ako Ruben, nikdy nemala príležitosť prečítať si knihu, ktorá rozprávala príbeh o dlhodobých následkoch tohto momentu. Ale konala. Neváhala. Ani my by sme nemali, hovorí Maimonides. Naš ďalší čin môže nakloniť rovnováhu života niekoho iného ako aj nášho vlastného.

Nie sme bezvýznamní. Môžeme zmeniť náš svet. Keď tak urobíme, staneme sa partnermi B-ha v diele vykúpenia a posúvame svet o niečo bližšie k svetu, akým by mal byť.

Rabbi Jonathan Sacks,
rabbisacks.org